

PRED 125 LETI JE ČLOVEK PRVIČ STAL NA MATTERHORNU

OSVAJANJE LEPE GORSKE NEVESTE

Dne 14. julija 1865 je človeška noga prvič stopila na Matterhorn, 4477 metrov visoko goro, ki so ji gorniki z vsega sveta peli hvalo in slavo zaradi njene lepote in seveda težavne dostopnosti. Kar osemnajstkrat so planinci poskušali priti na njen vrh, preden jim je prvič uspelo.

V drugi polovici 19. stoletja sta si dva moža zadala za cilj splezati na Matterhorn. Eden je bil Italijan Jean-Antoine Carrel, drugi pa Edward Whymper iz Anglije. Tako se je pač namerilo, da sta si postala tekmeca in sta se omenjenega 14. julija 1865 s svojima navezama po različnih smereh namenila proti vrhu Matterhorna.

To zgodovinsko tekmo je dobil Edward Whymper, ki je plezal prek Hörnlijevega grebena (severovzhodni greben). Skupaj s zermattskima gorskima vodnikoma Petrom Taugwalderjem očetom in sinom ter Michelom Crozom, vodnikom iz Chamonixa, in Angleži Hadowom, Hudsonom in Douglasom je Whimper kot prvi stal na najvišji točki gore, okoli katere je plesalo toliko snubcev. Ta velikanski uspeh pa je zasenčila izredno huda nesreča, ki je v svetu doživela še večji odmev kot prvi vzpon na vrh: Hadowu je zdrsnilo in je potegnil za seboj v globino Douglasa, Hudsona in Croza. Vrv, na katero so bili vsi navezani, se je pretrgala pred Petrom Taugwalderjem očetom.

Po tem tragičnem izidu prvega vzpona so očeta Taugwalderja obtožili, da je prerezal vrv. Stvar je celo prišla pred sodišče v Zermattu, ki je obtoženca oprostilo vsakršne krivde.

NAVEZA SEDMIH PLEZALCEV

Šele mnogo pozneje, pravzaprav prav pred kratkim, so se nekateri planinski zgodovinarji začeli še drugače ukvarjati s prvim pristopom na Matterhorn. Prišli so do takih zaključkov, da so začeli javno spraševati, ali je bil Edward Whymper zares tak junak, kot so ga doslej malone vsi opisovali.

Izhodišče za takšno vprašanje je že naveza, ki se ji je pridružil Wwymper, potem ko so ga menda zapustili vsi njegovi prejšnji gorski vodniki. Tako velikanska naveza, v kateri je bilo kar sedem alpinistov in vodnikov, spravljenih skupaj z vseh koncev in krajev, ni mogla vlivati kakšnega posebno optimističnega upanja. Sicer pa je Wwymper že prej poskušal priplezati na vrh z italijanske strani in se mora za svoje prvenstvo na gori zahvaliti navezi, ki ga je vzela medse.

Matterhorn, gora začetkov, kot jo je videl France Stele (fotografija je iz njegove pred kratkim izišle knjige Gora začetkov)

Kot so menda zdaj dognali, je Whimper dolga leta molčal o tem, da je pod vrhom narezal vrv, ki ga je povezovala z njegovimi tovariši za njim. Tako bi se lahko kolikor mogoče hitro rešil velike naveze in v dirki »z ramo ob rami« skupaj s Crozom kot prvi prišel na vrh. To nerazumno dejanje je seveda igralo odločilno vlogo pri razvoju nesreče. Tako se je vrv utrgala, ko je štirim možem spredaj skoraj tik pod vrhom spodrsnilo in so padli. Seveda ni mogoče odgovoriti na vprašanje, ali bi močnejša in nepoškodovana vrv zadržala padajoče alpiniste ali pa bi tudi tovariše za njimi, ki bi jih varovali, vrgla s stojišča.

Seveda je vsekakor neodgovorno in neresno sestavljati navezo sedmih plezalcev. Prav tako se je izkazalo kot pomanjkljivost, da nikomur od udeležencev ni bilo mogoče zaupati vodstva — ali pa ga nihče ni hotel sprejeti. Tako sta Whimper in Hudson od trenutka do trenutka spreminjala odločitve, medtem ko Whimper o odgovornosti ni hotel nič slišati.

Da pa bi veljal za neustrašnega gornika, je Whimper po nesreči očeta Taugwal-

derja, ki mu je pravzaprav rešil življenje, izpostavil zasmehu. Njegovo opisovanje v knjigi »Vzpenjanje med Alpami« izpričuje največjo mero fantazije: po nesreči sta se mu menda prikazala celo dva ogromna križa v mavrici »kot odposlanca z drugega sveta«. Nekateri drugi opisi so že kar podobni lažem, ki si jih je moral izmisliti v sili.

Sicer pa ni opravičila že za to, da je Whymper preprosto čisto prezrl poročilo Alfreda Meissnerja, ki je izšlo 4. avgusta 1865 na naslovni strani časnika Neue Freie Presse z Dunaja in ki je zbudilo vsesplošno pozornost. Meissner je namreč poročal, da naj bi Whymper v trenutku nemoči med padcem tovarišev prerezal vrvi, da si je tako rešil življenje. Šest let dolgo Whymper do te obtožbe, ki je bila močno v škodo njegove časti, ni zavzel nobenega stališča. V svoji knjigi pa je pozneje opisoval, da Taugwalder nikakor ni mogel prerezati vrvi, ker da je bil v trenutkih nesreče v strmi steni. To njegovo tezo so pozneje povzeli pisci številnih analiz prvega plezanja na Matterhorn.

Kljub vsemu temu je treba priznati, da je bil Whymper zares enkratna osebnost — in hkrati izredno častihlepen mož. Kot pisec, kipar in rezbar in tudi kot gornik zasluži naše občudovanje. Vendar je treba ob vsem tem upoštevati tudi njegove manj svetle strani življenja.

BOJI ZA PRVENSTVA

O konkurenčnem boju za »osvojitev« vrha Matterhorna je bilo v alpinističnih krogih veliko napisanega. Pri tem ne gre

le za to prvo plezanje na vrh gore; nekoliko manj znana je zgodovina naslednjih treh prvih pristopov, ko so se naveze bojevale za prvenstvo in so bili zmagovalci skoraj dobesedno le za dolžino prsi pred zasledovalci. Gre za prva plezanja po severozahodnem grebenu (Zmutt), po severni steni in po južni steni pozimi.

Septembra 1879 se je William Penhall z vodnikoma Aloisom Zurbriggnom in Ferdinandom Imsengom podal na zahodno pobočje Matterhorna. Zaradi slabe vremenske napovedi pa so se obrnili. Istočasno se je napolil Anglež Albert Frederick Mummery z vodnikoma Alexandrom Burgenerjem in Augustinom Gentinetto na Zmuttov greben. V nasprotju s pričakovani je bilo vreme naslednji dan lepo, tako da se je Mummeryjeva naveza navsezgodaj zjutraj lotila vzpona. Pri Zmuttovih zobeh so morali vendarle ugotoviti, da je tudi Penhall že spet na gori.

Medtem ko je Mummery s svojima vodnikoma nadaljeval plezanje po Zmuttovem grebenu, je Penhall poskušal priti na vrh po zahodni steni (Penhallov ozebnik). Vendar je Mummery naposled kot prvi dosegel vrh. Ker se je Penhall s svojima človekoma zapelzal, so izgubili nekaj časa in priplezali na vrh Matterhorna kakšnih 75 minut pozneje.

Pri prvem uspešnem plezanju severne stene pozimi so se istočasno znašle v steni tri naveze. V prvi navezi sta bila Švicarja Hilti von Almen in Paul Etter. Njima so sledili Werner Bittner, Reiner Kauschke, Peter Siegert, Leo Schlömmer in Erich Kempke. Dne 4. februarja 1962

Iz ene slike štiri

Skoraj gotovo je najbolj znana nesreča v planinski zgodovini tista, ko so 14. julija 1865 kmalu po začetku sestopanja z vrha Matterhorna nekateri od prvih zmagovalcev zdrsnili v strmini, utrujeni in tudi živčno napeti, saj so skorajda na življenje in smrt tekmovali za prvenstvo na tej gori z italijanskimi alpinisti. Po naročilu ženevskega gradbenega podjetnika Henneberga je Ferdinand Hodler spomladi leta 1894 naslikal dve ogromni sliki, od katerih je bila vsaka velika 7,25 x 4,34 metra. Obe diorami, »Vzpon« in »Padec«, sta bili namenjeni za svetovno razstavo v Antwerpnu. Zatem sta obe nerodno veliki oljni sliki ležali več let pri nekem berlinskem trgovcu z umetninami, dokler ju po naročilu umetnika Hodlerja niso razrezali. Tako so iz »Padca« nastale štiri slike, na vsaki od njih pa je upodobljen delček te tragedije. Leta 1934 so celoten slikovni ciklus ponudili švicarski planinski zvezi za 33.500 frankov. S pomočjo ustanove Gottfrieda Kellerja so nakup lahko uresničili. Od tedaj sta sliki kot skupen depozit v bernskem Umetnostnem muzeju. Kot kaže, naj bi kmalu začeli v Bernu pošteno prenavljati planinski muzej in bodo tako nastali pogoji, da bosta Hodlerjevi sliki trajno na ogled v tej zgradbi.

sta Švicarja priplezala na vrh. Drugi dve navezi sta morali v steni urediti drugi bivač in sta priplezali na vrh Matterhorna 22 ur pozneje.

V dneh 22. in 23. decembra 1971 je sledil prvi zimski vzpon po južni steni. Brata Arturo in Oreste Squinobal iz Italije sta z dvema nosačema (Albertini in Cheney) prišla k steni. Nosača sta se tam obrnila, medtem ko sta brata Squinobal nadaljevala pot in priplezala na vrh. Le eno uro pozneje je na vrh priplezala druga italijanska naveza, v kateri sta bila Ettore Bich in Innocenzo Menabreaz.

TEDEN DNI SLOVESNOSTI

V spomin na vse te dogodke, predvsem pa na prvi človekov vzpon na Matterhorn pred 125 leti, so bila predvsem v Zermattu kar ves teden slavja. Tako je bila 15. julija zjutraj maša pod milim nebom, pozneje pa so položili venec na pokopališču, na katerem so pokopani alpinisti — žrtve Matterhorna. In naposled je tudi Zermatt dobil spomenik, ki spominja na prvi vzpon na to goro, po kateri hrepenijo tako številni gorniki. To je bronasta plastika in predstavlja čokatega moža, ki v svojem srcu pestuje Matterhorn. Kip je delo švicarskega kiparja Josefa Rickenbacherja, ki je izklesal tudi kip svetega Bernarda, zaščitnika planincev; ob jubileju so to njegovo delo pritrtili na vrh gore, katere praznovanje so obhajali.

Kakšne posebne gneče, kakršne so se v tistih dneh bali, v Zermattu ni bilo; za to naj bi bile krive množice turistov in počitniških gostov, ki so bile že takointako v kraju. Niti nedeljska slovesnost, ki je bila obarvana alpinistično in folklorno, ko je šla skozi kraj slavnostna povorka, je k celotni podobi dodala le kakšno dodatno barvo. Prav toliko ljudi pa je dajalo vtis, kot da gre za čisto normalen zermattske vsakdan.

Televizija je bila seveda na kraju dogajanja in je med drugim snemala tudi nekatere od navez, ki so se na praznično soboto povzpele na vrh. Na jubilejnem plezanju so bili med drugim predstavniki planinskih in alpinističnih organizacij malone z vsega sveta. Med častnimi gosti je bil tudi 90-letni gorski vodnik Ulrich Inderbinen, ki je šel prvič na goro na vrvi drugega vodnika, na gori pa je bil to pot trispetdesetič. Med častnimi gosti je bil tudi zvezni svetnik Ogi, ki je bil na gori prvič in je zato ves sijal od ponosa.

Bilo je veliko govorov tako 13. julija pred hotelom Monte Rosa, od koder so se Edward Whymper in njegovi spremljevalci odpravili na prvi vzpon na goro. Slovesno je bilo tudi ob Schwarzseeju, kjer so poleg Matterhorna proslavljali tudi 25-letnico Mednarodne zveze zdru-

ženj gorskih vodnikov, ki je bila ustanovljena v Zermattu. Sprejeli so manifest o etiki gorskih vodnikov in obljubili »zdrav in varen planinski šport« ter se zavzeli za »povezanost vseh narodov, ki živijo okoli gorá«.

PLEZANJE V JUBILEJNEM LETU

Nad vremenom sta bili vsekakor navdušeni skupini novinarjev in novinark iz Italije, Anglije, Nemčije, Amerike, Nizozemske, Japonske in seveda Švice, ki so šli prek grebena Hörnli na vrh. Gorski vodniki, od katerih je imel vsak na vrvi enega gosta, so se posebno pohvalno izrazil o dobri telesni pripravljenosti novinarjev. Ob tem vodniki niso pozabili seznanjati svojih novinarskih varovancev z varovalnimi napravami, ki naj bi zagotavljale varen vzpon množicam turistov in gornikov; letos namreč pričakujejo še posebno veliko gostov na tej gori, saj se bo želel marsikdo pohvaliti, da je bil na njenem vrhu prav v jubilejnem letu. Seveda gorski vodniki ob tej priložnosti niso pozabili dokazovati kvalitete svojega poklica, ko so vodili tako na Matterhorn kot na kondicijske ture na Polluxa in na druge okoliške gore.

Med častnimi gosti prirediteljev slavja ob 125-letnici prvega vzpona na goro so bili tudi vnukinja Edwarda Whyperja, prvega pristopnika, in nekateri njegovi drugi daljni sorodniki. Tam je bil tudi zermattske pisatelj Hannes Taugwalder, daljni sorodnik Whymperjevega vodnika Petra Taugwalderja, ki je ob tej priložnosti izdal knjigo o prvem vzponu. To je bila ena od treh knjig o tej gori in o prvem vzponu nanjo, ki so izšle ob tej priložnosti.

Mladi hočejo mir

Šele sedaj smo v četrletnem biltenu UIAA (letošnja junijska številka) prebrali naslednje ljubezno sporočilo:

Med nacionalnim srečanjem mladih iz italijanskega alpskega kluba CAI 9. in 10. septembra 1989 pod motom »Mladina — gorski svet — mir«, čigar vrhunc je bil vzpon na Monte Ortigaro, prizorišče hudih bojov v prvi svetovni vojni od leta 1915 do 1918, je mladina poslala s tega srečanja naslednje sporočilo in prosila za njegovo objavo:

Ob tem mirovnem dnevu smo se mladi člani CAI srečali tukaj, na Monte Ortigari na nacionalnem zborovanju tudi v spomin na tiste, ki so žrtvovali svoja življenja za ideale. Ob tej priložnosti pozivamo gornike vseh narodnosti k miru, prijateljstvu in bratstvu.